

מסכת נדה פרק ו

(מח,א) משנה: בא סימן התחתון עד שלא בא העליון - או חולצת או מתיבמת. בא העליון עד שלא בא התחתון - אף על פי שאי אפשר - ר' מאיר אומר: לא חולצת ולא מתיבמת, **וחכמים** אומרים: או חולצת או מתיבמת. מפני שאמרו: אפשר לתחתון לבא עד שלא בא העליון, אבל אי אפשר לעליון לבא עד שלא בא התחתון

גמרא: ו"אף על פי שאי אפשר"?! - והלא בא! בא לר' מאיר, אף על פי שאי אפשר לרבנן! זולתני: "בא העליון - ר' מאיר אומר: לא חולצת ולא מתיבמת. **וחכמים** אומרים: או חולצת או מתיבמת" - ואנא ידענא משום דאי אפשר הוא! אי לא תנא "אף על פי שאי אפשר", הוה אמינא: רוב נשים, תחתון אתי ברישא - ומיעוט, עליון אתי ברישא - ורבי מאיר לטעמיה, דחייש למיעוטא, ורבנן לטעמייהו, דלא חיישי למיעוטא - והני מילי בסתמא, אבל היכא דבדקן ולא אשכחן, אימר: מודו ליה רבנן לר' מאיר דעליון קדים - קמשמע לן דאי אפשר! - ודאי אתי, ומנתר הוא דנתר!

{בשלמא לר' מאיר, היינו דכתיב: (יחזקאל טז) "שדים נכונו ושערך צמח" - אלא לרבנן, איפכא מבעי ליה?! אהכי קאמר: כיון ששדים נכונו, בידוע ששערך צמח!

{בשלמא לר' מאיר, היינו דכתיב: (יחזקאל כג) "בעשות ממצרים דדיך למען שדי נעורידך" - אלא לרבנן, איפכא מבעי ליה?! אהכי קאמר: כיון שבאו דדיך, בידוע שבאו נעורידך! אואיבעית, אימא: מאי "שדי"? כולה בדדי כתיב! והכי קאמר הקב"ה לישראל: **(מח, ב)** "איכרפו דדיך - לא הדרת בדך! אישתדו דדיך - נמי לא הדרת בדך!"

דכולי עלמא, מיהא, אתחתון סמכינן! גמנלן? אמר **רב יהודה** אמר **רב**, וכן תנא **דבי ר' ישמעאל**: אמר קרא: (במדבר ה) "איש או אשה כי יעשו מכל חטאות האדם" - השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה - מה איש, בסימן אחד - אף אשה, בסימן אחד!

{ואימא: או האי או האי?! כאיש - מה איש, תחתון ולא עליון - אף אשה, תחתון ולא עליון!

תניא נמי הכי: אמר **ר' אליעזר בר' צדוק**: כך היו מפרשין ביבנה, ואמרו: כיון שבא תחתון, שוב אין משגיחין על עליון!

תניא: **רבן שמעון בן גמליאל** אומר: בנות כרכים, תחתון ממחר לבא, מפני שרגילות במרחצאות; בנות כפרים, עליון ממחר לבא, מפני שטוחנות ברחים. **ר' שמעון בן אלעזר** אומר: בנות עשירים, צד ימין ממחר לבא, שנישוף באפקריסותן; בנות עניים, צד שמאל ממחר לבא, מפני ששואבות כדי מים עליהן. ואיבעית, אימא: מפני שנושאין אחיהן על גססיהן

תנו רבנן: צד שמאל קודם לצד ימין. **רבי חנינא בן אחי ר' יהושע** אומר: מעולם לא קדם צד שמאל לצד ימין, חוץ מאחת שהיתה בשכונתי, שקדם צד שמאל לצד ימין, וחזר לאיתנו

תנו רבנן: כל הנבדקות, נבדקות על פי נשים. וכן היה **רבי אליעזר** מוסר לאשתו, ו**רבי ישמעאל** מוסר לאמו. **רבי יהודה** אומר: לפני הפרק ולאחר הפרק, נשים בודקות אותן; תוך הפרק, אין נשים בודקות אותן, שאין משיאין ספקות על פי נשים. **ר' שמעון** אומר: אף תוך הפרק, נשים בודקות אותן. ונאמנת אשה להחמיר, אבל לא להקל - כיצד? "גדולה היא" - שלא תמאן; "קטנה היא" - שלא תחלוץ - אבל אין נאמנת לומר: "קטנה היא" שתמאן, ו"גדולה היא" שתחלוץ

אמר מר: **רבי יהודה** אומר: לפני הפרק ולאחר הפרק, נשים בודקות אותן -- {בשלמא לפני הפרק, בעי בדיקה, דאי משתכחי לאחר הפרק, שומא נינהו - אלא לאחר הפרק, למה לי בדיקה?! והאמר **רבא**: קטנה שהגיעה לכלל שנותיה, אינה צריכה בדיקה - חזקה: הביאה סימנין?! ככי אמר רבא חזקה, למיאון - אבל לחליצה, בעיא בדיקה!

תוך הפרק, אין נשים בודקות אותן -- קסבר: תוך הפרק כלאחר הפרק, ולאחר הפרק, דאיכא חזקה דרבא, סמכינן אנשים ובדקי - תוך הפרק, דליכא חזקה דרבא, לא סמכינן אנשים, ולא בדקי נשים

ר' שמעון אומר: אף תוך הפרק נשים בודקות אותן -- קסבר: תוך הפרק כלפני הפרק, ובעיא בדיקה, דאי משתכחי לאחר הפרק, שומא נינהו

ונאמנת אשה להחמיר, אבל לא להקל -- הַהאי, מאן קתני לה? <איבעית, אימא רבי יהודה, ואתוך הפרק - (**מט, א**) ואיבעית, אימא רבי שמעון, ולאחר הפרק, ולית ליה חזקה דרבא!

מתברת נדה - ו

מפני שאמרו: אפשר לתחתון לבא עד שלא בא העליון, אבל אי אפשר לעליון לבא עד שלא בא התחתון -- {הא תו למה לי?} הא תנא ליה רישא! ~וכי תימא: משום דקא בעי למסתמה כרבנן - פשיטא! יחיד ורבים, הלכה כרבים! כמהו דתימא? מסתברא טעמא דר' מאיר, דקא מסייע ליה קראי - קמשמע לן! <אואיבעית, אימא: משום דקא בעי למתני "כיוצא בו"!

משנה: כיוצא בו, כל כלי חרס שהוא מכניס, מוציא - ויש שמוציא ואינו מכניס; כל אבר שיש בו צפורן, יש בו עצם - ויש שיש בו עצם ואין בו צפורן; כל המטמא מדרס, מטמא טמא מת - ויש שמטמא טמא מת, ואינו מטמא מדרס

גמרא: מכניס, פסול למי חטאת, ופסול משום גסטרא; מוציא, כשר למי חטאת, ופסול משום גסטרא. אמר **רב אסי:** שונין: כלי חרס - שיעורו בכונס משקה. ולא אמרו מוציא משקה אלא לענין גסטרא בלבד; מאי טעמא? אמר **מר זוטרא בריה דרב נחמן:** לפי שאין אומרים: "הבא גסטרא לגסטרא"

תנו רבנן: כיצד בודקין כלי חרס לידע אם ניקב בכונס משקה אם לאו? יביא עריבה מלאה מים, ונותן קדרה לתוכה. אם כנסה, בידוע שכונס משקה - ואם לאו, בידוע שמוציא משקה. (**מטב**) **רבי יהודה** אומר: כופף אזני קדרה לתוכה, ומציף עליה מים - ואם כונס, בידוע שכונס משקה - ואם לאו, בידוע שמוציא משקה. או שופתה על גבי האור - אם האור מעמידה, בידוע שמוציא משקה - ואם לאו, בידוע שמכניס משקה. **ר' יוסי** אומר: אף לא שופתה על גבי האור, מפני שהאור מעמידה! אלא שופתה על גבי הרמץ - אם רמץ מעמידה, בידוע שמוציא משקה - ואם לאו, בידוע שכונס משקה. היה טורד טיפה אחר טיפה, בידוע שכונס משקה; מאי איכא בין תנא קמא לר' יהודה? אמר **עולא:** כינוס על ידי הדחק איכא בינייהו!

כל אבר שיש בו צפורן, יש בו עצם. ויש שיש בו עצם ואין בו צפורן -- יש בו צפורן, מטמא במגע ובמשא ובאהל; יש בו עצם ואין בו צפורן, מטמא במגע ובמשא, ואינו מטמא באהל
אמר **רב חסדא:** דבר זה רבינו הגדול אמרו - המקום יהיה בעזרו!
אצבע יתרה שיש בו עצם ואין בו צפורן, מטמא במגע ובמשא,

ואינו מטמא באהל. אמר **רבה בר בר חנה** אמר ר' **יוחנן**: וכשאינה נספרת על גב היד

כל המטמא מדרס, מטמא טמא מת - ויש שמטמא טמא מת, ואינו מטמא מדרס -- כל דחזי למדרס, מטמא טמא מת - ויש שמטמא טמא מת, ואין מטמא מדרס לַאתווי מאי? לַאתווי סאה ותרקב! דתניא: (ויקרא טו) "והיושב על הכלי" - יכול כפה סאה וישב עליה, או תרקב וישב עליו, יהא טמא? תלמוד לומר: (ויקרא טו) "אשר ישב עליו הזב" - מי שמיוחד לשיבה - יצא זה, שאומרים לו: "עמוד ונעשה מלאכתנו!"

משנה: כל הראוי לדון דיני נפשות, ראוי לדון דיני ממונות - ויש שראוי לדון דיני ממונות, ואינו ראוי לדון דיני נפשות

גמרא: אמר **רב יהודה**: לַאתווי ממזר! {תנינא חדא זימנא: הכל כשרין לדון דיני ממונות, ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות ~והוינן בה: לַאתווי מאי? ואמר **רב יהודה**: לַאתווי ממזר?! <חדא לַאתווי גר, וחדא לַאתווי ממזר! וצריכי! דאי אשמעינן גר - משום דראוי לבא בקהל - אבל ממזר, דאין ראוי לבא בקהל, אימא לא! ואי אשמעינן ממזר - משום דקאתי מטפה כשרה - אבל גר, דקאתי מטפה פסולה, אימא לא! - צריכא!

משנה: כל הכשר לדון, כשר להעיד - ויש שכשר להעיד ואינו כשר לדון

גמרא: לַאתווי מאי? אמר ר' **יוחנן**: לַאתווי סומא באחת מעיניו! ומני? (**נא**) רבי מאיר היא! דתניא: היה **רבי מאיר** אומר: מה תלמוד לומר: (דברים כא) "על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע"? וּכִי מה ענין ריבים אצל נגעים?! - מקיש ריבים לנגעים - מה נגעים, ביום, דכתיב: (ויקרא יג) "וביום הראות בו" - אף ריבים ביום! ומה נגעים, שלא בסומא, דכתיב: (ויקרא יג) "לכל מראה עיני הכהן" - אף ריבים, שלא בסומא! ומקיש נגעים לריבים - מה ריבים, שלא בקרובים - אף נגעים, שלא בקרובים! {אי: מה ריבים, בשלשה, אף נגעים, בשלשה?! - ודין הוא! ממונו בשלשה - גופו, לא כל שכן! כתלמוד לומר: (ויקרא יג) "והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים" - הא למדת, שאפילו כהן אחד רואה את הנגעים

{ההוא סמיא דהוה בשבבותיה **דרבי יוחנן**, דהוה קדיין דינא, ולא קאמר ליה ולא מידי - היכי עביד הכי?! - והאמר **רבי יוחנן**: הלכה כסתם משנה! ותנן: כל הכשר לדון, כשר להעיד - ויש כשר להעיד ואין כשר לדון! ~ואמרינן: לאתויי מאי? ואמר **רבי יוחנן**: לאתויי סומא באחת מעיניו?! **רבי יוחנן** סתמא אחרינא אשכח! דתנן: דיני ממונות, דנין ביום וגומרין בלילה! {ומאי אולמיה דהאי סתמא מהאי סתמא?! <איבעית, אימא: סתמא דרביס עדיף! <<ואיבעית, אימא: משום דקתני לה גבי הלכתא דדיני!

משנה: כל שחייב במעשרות, מטמא טומאת אוכלין. ויש שמטמא טומאת אוכלין ואינו חייב במעשרות
גמרא: {לאתויי מאי? <לאתויי בשר ודגים וביצים!

משנה: כל שחייב בפאה, חייב במעשרות. ויש שחייב במעשרות, ואינו חייב בפאה

גמרא: {לאתויי מאי? <לאתויי תאנה וירק, שאינו חייב בפאה! דתנן: כלל אמרו בפאה: כל שהוא אוכל, ונשמר, וגידולו מן הארץ, ולקיטתו כאחד, ומכניסו לקיום - חייב בפאה - "אוכל" - למעוטי ספיחי סטים וקוצה; "ונשמר" - למעוטי הפקר; "וגידולו מן הארץ" - למעוטי כמהים ופטרויות; "ולקיטתו כאחד" - למעוטי תאנה; "ומכניסו לקיום" - למעוטי ירק. ואילו גבי מעשר תנן: כל שהוא אוכל, ונשמר, וגידולו מן הארץ, חייב במעשרות - ואילו "לקיטתו כאחד" ו"מכניסו לקיום", לא קתני

אם היו בהם שומים ובצלין, חייבין! דתנן: מלבנות בצלים שבין הירק - **ר' יוסי** אומר: פאה מכל אחת ואחת. **וחכמים** אומרים: מאחת על הכל

אמר **רבה בר בר חנה** אמר **ר' יוחנן**: עולשין שזרען מתחילה לבהמה, ונמלך עליהן לאדם, (**נב**) צריכות מחשבה לכשיתלשו - קסבר: מחשבת חבור לא שמה מחשבה!

אמר **רבא**: אף אנן נמי תנינא: שלשה עשר דברים נאמרו בנבלת עוף טהור, וזה אחד מהן: צריכה מחשבה, ואינה צריכה הכשר - אלמא מחשבת חיים לא שמה מחשבה - הכא נמי, מחשבת חבור לא שמה מחשבה!

רבי זירא אמר: הכא בגוזל שנפל מן הרום עסקינן, דלא הוה קמן דלחשוב עליה! {אמר ליה **אביי**: תרנגולת שביבנה, מאי איכא

למימר?! <אמר ליה: תרנגול ברא הוה!

אחיכו עליה: תרנגול ברא, עוף טמא הוא! ועוף טמא, מי קמטמא?! אמר להו **אביי**: גברא רבה אמר מילתא - לא תחיכו עליה! בתרנגולת שמרדה! ומאי "ברא"? דאיבראי ממרה!

רב פפא אמר: תרנגולתא דאגמא הואי - **רב פפא** לטעמיה, דאמר **רב פפא**: תרנגול דאגמא, אסור; תרנגולתא דאגמא, שריא. וסימניך: עמוני ולא עמונית

דרש **מרימר**: תרנגולתא דאגמא אסירא. חזיוה רבנן דדרסה ואכלה. והיינו "גירותא"

תנו רבנן: גוזל שנפל לגת, וחשב עליו להעלותו לכותי, טמא; לכלב, טהור. **ר' יוחנן בן נורי** אומר: אף לכלב טמא. אמר **ר' יוחנן בן נורי**: קל וחומר: אם מטמא טומאה חמורה שלא במחשבה, לא יטמא טומאה קלה שלא במחשבה?! {אמרו לו: לא! אם אמרת בטומאה חמורה, שכן אינה יורדת לכך - תאמר בטומאה קלה, שכן יורדת לכך?! <אמר להן: תרנגולת שביבנה תוכיח, שירדת לכך, וטמאיה שלא במחשבה! {אמרו לו: משם ראייה?! כותים היו שם, וחשבו עליה לאכילה!

במאי עסקינן? <אילימא בכרכים, למה לה מחשבה?! והתנן: נבלת בהמה טהורה בכל מקום, ונבלת עוף טהור והחלב בכרכים - אין צריכין לא מחשבה ולא הכשר - אלא בכפרים!

{ומי איכא למאן דאמר דלא בעיא מחשבה?! והתנן: נבלת בהמה טמאה בכל מקום, ונבלת עוף טהור בכפרים - צריכה מחשבה ואינה צריכה הכשר?! <אמר **ר' זעירא בר חנינא**: לעולם בכרך, וגתו מאסתו ועשאתו ככפר!

אמר **ר' יוחנן בן נורי**: קל וחומר: אם מטמאה טומאה חמורה שלא במחשבה, לא תטמא טומאה קלה שלא במחשבה?! <אמרו לו: לא! אם אמרת בטומאה חמורה, שכן אינה יורדת לכך! -- &מאי "אינה יורדת לכך"? <אמר **רבא**: הכי קאמרי ליה: "לא! אם אמרת (**נא,א**) בטומאה חמורה, שכן אינה עושה כיוצא בה - תאמר בטומאה קלה, שעושה כיוצא בה!" {אמר ליה **אביי**: כל דכן הוא! ומה טומאה חמורה, דקילא, דאינה עושה כיוצא בה, מטמאה שלא במחשבה - טומאה קלה דחמירא, דעושה כיוצא בה, אינו דין שמטמאה שלא במחשבה?! | <אלא אמר **רב ששת**: הכי קאמר: "לא! אם אמרת בטומאה חמורה, שכן אינה צריכה

הכשר - תאמר בטומאה קלה, שצריכה הכשר!"

{ומי צריכה הכשר?! והתנן: שלשה דברים נאמרו בנבלת עוף טהור: צריכה מחשבה, ואינה מטמאה אלא בבית הבליעה, ואינה צריכה הכשר?! אנהי דהכשר שרץ לא בעיא, הכשר מים בעיא! {מאי שנא הכשר שרץ, דלא בעיא, כדתנא דבי רבי ישמעאל - הכשר מים נמי לא תבעי, כדתנא דבי רבי ישמעאל! דתנא **דבי רבי ישמעאל:** (ויקרא יא) "על כל זרע זרוע אשר יזרע" - מה זרעים, שאין סופן לטמא טומאה חמורה, צריכין הכשר - אף כל שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר - יצתה נבלת עוף טהור, שסופה לטמא טומאה חמורה, שאין צריך הכשר! |<אלא אמר **רבא** ואיתימא **רב פפא:** שום טומאה חמורה בעולם - שום טומאה קלה בעולם!

אמר **רבא:** ומודה רבי יוחנן לענין מעשר, דמחשבת חיבור שמה מחשבה. אמר **רבא:** מנא אמינא לה? דתנן: הסיאה, והאזוב, והקורנית שבחצר - אם היו נשמרין, חייבין ~היכי דמי? אילימא דזרעינהו מתחלה לאדם, צריכא למימר?! אלא לאו, דזרעינהו מתחלה לבהמה! וקתני: אם היו נשמרין, חייבין! <אמר **רב אשי:** הכא בחצר שעלו מאיליהן עסקינן, וסתמא לאדם קיימי, והכי קאמר: אם החצר משמרת, פירותיה חייבין - ואם לאו, פטורין {מתלב **רב אשי:** כל שחייבין במעשרות, מטמאין טומאת אוכלין - ואם איתא, הא איכא הני, דקחייבין במעשר, ואין מטמאין טומאת אוכלין?! <אמר **רבא:** הכי קאמר: כל מין שחייב במעשר, מטמא טומאת אוכלין!

הכי נמי מסתברא, מדקתני סיפא: כל שחייב בראשית הגז, חייב במתנות. ויש שחייב במתנות, ואין חייב בראשית הגז - ואם איתא, האיכא טרפה, דחייבת בראשית הגז, ואינה חייבת במתנות! <אמר **רבינא:** הא מני? רבי שמעון היא! דתנן: **ר' שמעון** פוטר את הטרפה מראשית הגז!

אמר **רב שימי בר אשי:** תא שמע: המפקיר את כרמו, והשכים בבקר ובצרו - חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה, ופטור מן המעשר ~והא אנן תנן: כל שחייב בפאה, חייב במעשרות! - אלא לאו, שמע מינה: מין קתני! - שמע מינה!

תנן התם: מוודים חכמים לר' עקיבא בזרע שבת או חרדל בשנים

מחברת נדה - ו

ושלשה מקומות, שנותן פאה מכל אחד ואחד (**נא,ב**) {והא שבת, דמיחייב בפאה ומיחייב במעשר, דתנן: כל שחייב בפאה, חייב במעשר - ומדחייב במעשר, מטמא טומאת אוכלין - אלמא כל מילי דעביד לטעמא, מטמא טומאת אוכלין, דהאי שבת לטעמא עבידא!

{ורמינהי: הקושט, והחימום, וראשי בשמים, והתיאה, והחלתית, והפלפלים, וחלת חריע - נקחין בכסף מעשר, ואין מטמאין טומאת אוכלין, דברי **רבי עקיבא**. אמר לו **רבי יוחנן בן נורי**: אם נקחין בכסף מעשר, מפני מה אין מטמאין טומאת אוכלין?! ואם אינן מטמאין, אף הם לא ילקחו בכסף מעשר! ואמר **ר' יוחנן בן נורי**: נמנו וגמרו שאין נקחין בכסף מעשר, ואין מטמאין טומאת אוכלין!

<אמר **רב חסדא**: כי תניא ההיא, בשבת העשויה לכמך!

אמר **רב אשי**: אמריתה לשמעתייה קמיה **דרב כהנא**. אמר: לא תימא "בשבת העשויה לכמך" - הא סתמא לקדרה - אלא: "סתם שבת לכמך עשויה!" דתנן: השבת, משנתנה טעם בקדרה אין בה משום תרומה, ואינה מטמאה טומאת אוכלין - הא עד שלא נתנה טעם בקדרה, יש בה משום תרומה, ומטמאה טומאת אוכלין! - ואי סלקא דעתך סתמא לקדרה, כי לא נתנה נמי, סתמא לקדרה! - אלא לאו שמע מינה: סתמא לכמך עשויה - שמע מינה!

משנה: כל שחייב בראשית הגז, חייב במתנות. ויש שחייב במתנות, ואינו חייב בראשית הגז. כל שיש לו ביעור, יש לו שביעית. ויש שיש לו שביעית, ואין לו ביעור

גמרא: כגון עלה הלוף שוטה והדנדנה. יש שיש לו שביעית ואין לו ביעור: עיקר הלוף שוטה, ועיקר הדנדנה, דכתיב: (ויקרא כה) "ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול" - כל זמן שחיה אוכלת מן השדה, אתה מאכיל לבהמתך בבית - כלה לחיה מן השדה, כלה לבהמתך שבבית - והני לא כלו להו

משנה: כל שיש לו קשקשת, יש לו סנפיר. ויש שיש לו סנפיר, ואין לו קשקשת. כל שיש לו קרנים, יש לו טלפים. ויש שיש לו טלפים, ואין לו קרנים

גמרא: כל שיש לו קשקשת - דג טהור. יש שיש לו סנפיר ואין לו

1 יש שלא גורסים "אמר"

קשקשת - דג טמא {מכדי אנן אקשקשת סמכינן, סנפיר דכתב רחמנא למה לי?! <אי לא כתב רחמנא סנפיר, הוה אמינא: מאי "קשקשת" דכתיב? סנפיר! ואפילו דג טמא! - כתב רחמנא "סנפיר וקשקשת"! >והשתא דכתב רחמנא "סנפיר וקשקשת", מנלן דקשקשת לבושה הוא? <דכתיב: (שמואל א יז) "ושריון קשקשים הוא לבוש"! >ולכתוב רחמנא "קשקשת", ולא בעי סנפיר?! <אמר ר' אבהו, וכן תנא **דבי רבי ישמעאל**: (ישעיהו מב) "יגדיל תורה ויאדיר"

משנה: כל הטעון ברכה לאחריו, טעון ברכה לפניו. ויש שטעון ברכה לפניו, ואין טעון ברכה לאחריו

גמרא: <לאתויי מאי? >לאתויי ירק! <ולרבי יצחק, דמברך אירק, לאתויי מאי? >לאתויי מיא! <ולרב פפא, דמברך אמיא, לאתויי מאי? >לאתויי מצות! <ולבני מערבא, דמברכי בתר דסליקו תפילייהו "אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמור חוקיו", לאתויי מאי? >לאתויי (נב,א) ריחני!

משנה: תינוקת שהביאה שתי שערות - או חולצת או מתיבמת, וחייבת בכל מצות האמורות בתורה. וכן תינוק שהביא שתי שערות - חייב בכל מצות האמורות בתורה. וראוי להיות בן סורר ומורה משיביא שתי שערות עד שיקיף זקן - התחתון ולא העליון - אלא שדברו חכמים בלשון נקיה. תינוקת שהביאה שתי שערות, אינה יכולה למאן. **רבי יהודה** אומר: עד שירבה השחור

גמרא: <זכיון דתנן: "חייבת בכל מצות האמורות בתורה", >או חולצת או מתיבמת" למה לי?! <לאפוקי מד**רבי יוסי**, דאמר: "איש" כתוב בפרשה - אבל אשה, בין גדולה ובין קטנה - קמשמע לן דאי אייתי שתי שערות, אין - אי לא, לא! >מאי טעמא? <אשה כאיש! >זכיון דתנא: "וכן התינוק שהביא שתי שערות", "חייב בכל המצות האמורות בתורה" למה לי?! ~וכי תימא: משום דקבעי למתני: "וראוי להיות בן סורר ומורה" - תנינא חדא זימנא: אימתי הוא בן סורר ומורה? משיביא שתי שערות, ועד שיקיף זקן - התחתון ולא העליון - אלא שדברו חכמים בלשון נקיה! |<אין הכי נמי! אלא אידי דפריש מילי דתינוקת, קמפרש נמי מילי דתינוק!

תינוקת שהביאה שתי שערות, אינה יכולה למאן. **רבי יהודה** אומר: עד שירבה השחור -- אמר **ר' אבהו** אמר **ר' אלעזר**: הלכה כרבי יהודה. ומודה רבי יהודה שאם נבעלה לאחר שהביאה שתי שערות, שוב אינה יכולה למאן

חברוהי דרב כהנא סבור למעבד עובדא כרבי יהודה, ואף על גב דנבעלה. אמר להו **רב כהנא**: לא כך היה מעשה בבתו של רבי ישמעאל, שבאת לבית המדרש למאן, ובנה מורכב לה על כתפה. ואותו היום הוזכרו דבריו של רבי ישמעאל בבית המדרש, ובכתה בכייה גדולה בבית המדרש. אמרו: דבר שאמר אותו צדיק, יכשל בו זרעו?! דאמר **רב יהודה** אמר **שמואל** משום **רבי ישמעאל**: (במדבר ה) "והיא לא נתפשה" - אסורה - הא נתפשה, מותרת. ויש לך אחרת, שאף על פי שלא נתפשה, מותרת - ואיזו? זו שקדושיה קדושי טעות! שאף על פי שבנה מורכב על כתפה, ממאנת והולכת לה. ונמנו וגמרו: עד מתי הבת ממאנת? עד שתביא שתי שערות - פרוש, ולא עבוד עובדא

רבי יצחק ותלמידי דרבי חנינא עבוד עובדא כרבי יהודה, ואף על גב דנבעלה. אזל **רב שמן בר אבא**, אמרה קמיה **דר' יוחנן**. אזל **רבי יוחנן** אמרה קמיה **דרבי יהודה נשיאה**. שדר בלשא, ואפקוה

אמר **רב חסדא** אמר **מר עוקבא**: לא שירבה השחור ממש, אלא כדי שיהיו שתי שערות שוכבות, ונראות כמי שירבה השחור על הלבן. **רבא** אמר: שתי שערות המקיפות משפה לשפה. אמר **ר' חלבו** אמר **רב הונא**: שתי שערות שאמרו, צריך שיהא בעיקרן גומות. **רב מלכיו** אמר **רב אדא בר אהבה**: גומות, אף על פי שאין שערות

אמר **רב חנינא בריה דרב איקא**: שפוד, שפחות, וגומות - רב מלכיו; בלורית, אפר מקלה, וגבינה - רב מלכיא
רב פפא אמר: מתניתין ומתניתא רב מלכיא; שמעתתא רב מלכיו. וסימנא: מתניתא מלכתא

מאי בינייהו? איכא בינייהו שפחות! {אמר **רב אשי**: אמר לי **מר זוטרא**: קשה בה **רבי חנינא מסורא**: לא לישתמיט תנא ואשמועינן גומות?! אי אשמועינן גומות, הוה אמינא: עד שיהו שתי שערות בשתי גומות - קמשמע לן, דאפילו שתי שערות בגומא אחת! {ומי איכא כהאי גוונא? והכתיב: (איוב ט) "אשר בשערה ישופני והרבה פצעי חנם", ואמר **רבא**: איוב, בסערה חירף, בסערה השיבוהו - בסערה חירף: אמר לפניו: "רבש"ע, שמא רוח סערה עברה לפניך,

ונתחלפה לך בין איוב לאויב?" בסערה השיבוהו: (איוב לח) "ויען ה' את **(נב,ב)** איוב מן הסערה" - ויאמר אליו: "שוטה שבעולם! הרבה נימין בראתי בראשו של אדם, ולכל נימא ונימא בראתי לו גומא בפני עצמה, שלא יהיו שתיים יונקות מגומא אחת. שאלמלא שתיים יונקות מגומא אחת, מכחיש מאור עיניו של אדם - גומא בגומא לא נתחלף לי - איוב באויב נתחלף לי?" **לא קשיא - הא בגופא, הא ברישא!**

אמר **רב יהודה** אמר **שמואל**: שתי שערות שאמרו, אפילו אחת על הכף ואחת על הביצים. תניא נמי הכי: שתי שערות שאמרו, אפילו אחת בגבה ואחת בכריסה, אחת על גבי קשרי אצבעותיה של יד ואחת על גבי קשרי אצבעותיה של רגל, דברי **ר' שמעון בן יהודה איש כפר עכו**, שאמר משום **רבי שמעון** %ורבנן - אמר **רב חסדא**:² עד שיהו שתי שערות במקום אחד

תנו רבנן: עד מתי הבת ממאנת? עד שתביא שתי שערות, דברי **רבי מאיר**. **ר' יהודה** אומר: עד שירבה השחור. **רבי יוסי** אומר: עד שתקיף העטרה. **בן שלקות** אומר: עד שתכלכל. ואמר **רבי שמעון**: מצאני **חנינא בן חנינאי** בצידון, ואמר: כשאתה מגיע אצל ר' עקיבא, אמור לו: "עד מתי הבת ממאנת?" אם יאמר לך: "עד שתביא שתי שערות", אמור לו: "והלא בן שלקות העיד במעמד כולכם ביבנה: "עד שתכלכל", ולא אמרתם לו דבר!" כשבאתי אצל רבי עקיבא, אמר לי: "כלכול זה, איני יודע מהו! בן שלקות, איני מכיר! עד מתי הבת ממאנת? עד שתביא שתי שערות!"

משנה: שתי שערות האמורות בפרה ובנגעים, והאמורות בכל מקום, כדי לכוף ראשן לעיקרון, דברי **רבי ישמעאל**. **ר' אליעזר** אומר: כדי לקרוץ בציפורן. **ר' עקיבא** אומר: כדי שיהו ניטלות בזוג

גמרא: אמר **רב חסדא** אמר **מר עוקבא**: הלכה כדברי כולן להחמיר

משנה: הרואה כתם - הרי זו מקולקלת, וחוששת משום זוב, דברי **רבי מאיר**. **וחכמים** אומרים: אין בכתמים משום זוב

2 כד לפננו, וגרסת ב"ח: "רב אשי"

גמרא: גמאן חכמים? אר' חנינא בן אנטיגנוס היא! דתניא: ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר: כתמים אין בהן משום זוב. ופעמים שהכתמים מביאין לידי זיבה. כיצד? לבשה שלש חלוקות הבדוקות לה, ומצאה עליהם כתם, או שראתה שני ימים וחלוק אחד - הן הן הכתמים המביאין לידי זיבה #השתא שלשה חלוקות, דלאו מגופה קחזיא, חיישינן - שני ימים וחלוק אחד מיבעיא?! <מהו דתימא? כל כי האי גוונא, מביאה קרבן ונאכל - קא משמע לך! #>

אמר **רבא:** בהא זכנהו ר' חנינא בן אנטיגנוס לרבנן: גמאי שנא פחות משלשה גריסין במקום אחד, דלא חיישינן, דאמרינן: בתרי יומי חזיתיה - שלשה גריסין במקום אחד נמי, נימא: תרתי ופלגא מגופה חזיתיה, ואידך, אגב זוהמא, דם מאכולת הוא?! אורבנן: כיון דאיכא לפלוגי בגריס ועוד לכל יומא, לא תלינן!

{ור' חנינא בן אנטיגנוס, שלשה גריסין במקום אחד הוא דלא חיישינן - הא בשלשה מקומות, חיישינן?! - הא אמרת: בשלשה חלוקות אין, בשלשה מקומות לא?! <לדבריהם דרבנן קאמר להו! לדידי, בשלשה חלוקות אין, בשלשה מקומות לא - אלא לדידכו, אודו לי מיהת, דהיכא דחזאי שלשה גריסין במקום אחד, דאמרינן: תרי ופלגא מגופה חזיתיה, ואידך, אגב זוהמא, דם מאכולת הוא?! אורבנן: כיון דאיכא לפלוגי בגריס ועוד לכל יומא, לא תלינן!>

תנו רבנן: הרואה כתם - אם יש בו כדי לחלק שלשה גריסין, שהן כגריס ועוד, חוששת - ואם לאו, אינה חוששת. ר' יהודה בן אגרא אומר משום רבי יוסי: אחת זו ואחת זו, חוששת. (נגא) אמר רבי: נראין דברי רבי יהודה בן אגרא בשלא בדקה, ודברי חכמים בשבדקה

גמאי "בדקה" ומאי "לא בדקה"? אמר **רבא:** אשכחתינהו לרבנן **דבי רב,** דיתבי וקאמרי: הכא במאי עסקינן? כגון שבדקה עצמה ולא בדקה חלוקה. ואף עצמה לא בדקה אלא בין השמשות דרבי יהודה, ובבין השמשות דר' יוסי לא בדקה - דרבנן סברי בבין השמשות דרבי יוסי ליליא הוא, והא בדקה בבין השמשות דרבי יהודה! ור' יוסי לטעמיה, דאמר: בין השמשות ספיקא הוי ואמינא להו אנא: גאילמלי ידיה בעיניה כל בין השמשות, יפה אתם אומרים! - עכשיו, שמא עם סלוק ידיה ראתה?! אומר לי: כי קאמרינן, כשנתנה ידיה בעיניה כל בין השמשות!

אמר רבי: נראין דברי רבי יהודה בן אגרא כשלא בדקה -- גמאי "לא בדקה"? אילימא דבדקה בדברי יהודה ולא בדקה בדברי יוסי - מכלל דרבי יהודה סבר: אף על גב דבדקה בתרווייהו, חיישא - הא בדקה! - אלא פשיטא דלא בדקה, לא בדברי יהודה ולא בדברי יוסי - אבל בדקה בד' יהודה ולא בדקה בד' יוסי, לא חיישא - אלמא בין השמשות דר' יוסי, לרבי ליליא הוא!

אימא סיפא: "ודברי חכמים כשבדקה" - גמאי "בדקה"? אילימא דבדקה בדברי יהודה ולא בדקה בדברי יוסי, מכלל דרבנן סברי: אף על גב דלא בדקה בתרווייהו, לא חיישינן - הא לא בדקה! - אלא פשיטא דבדקה, בין בד' יהודה ובין בדברי יוסי - אבל בדקה בד' יהודה ולא בדקה בד' יוסי, חיישינן - אלמא בין השמשות דרבי יוסי, לרבי ספקא הוי!

{קשיא דרבי אדרבי! אהכי קאמר: נראין דברי רבי יהודה בן אגרא לרבנן דלא בדקה כלל, לא בדברי יהודה ולא בדברי יוסי - שאף חכמים לא נחלקו עליו אלא דבדקה בד' יהודה ולא בדקה בד' יוסי - אבל היכא דלא בדקה כלל, מודו ליה!

{ורמינהו: הרואה כתם - לראיה מרובה חוששת, לראיה מועטת אינה חוששת. זו דברי **רבי יהודה בן אגרא**, שאמר משום **רבי יוסי**. אמר **רבי**: אני שמעתי ממנו שאחת זו ואחת זו חוששת. ומן הטעם הזה אמר לי: ומה אילו נדה, שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה, לא תהא בחזקת טמאה. ונראין דבריו כשבדקה

~מאי "בדקה"? אילימא דבדקה בד' יהודה ולא בדקה בדברי יוסי - מכלל דרבי יהודה בן אגרא סבר אף על גב דלא בדקה, לא בד' יהודה ולא בד' יוסי, לא חיישא - והא לא בדקה! אלא פשיטא, דבדקה בין בד' יהודה ובין בדברי יוסי - מכלל דרבי יהודה בן אגרא סבר בדקה בד' יהודה ולא בדקה בד' יוסי, לא חיישא - אלמא בין השמשות דרבי יוסי, לר' יהודה בן אגרא ליליא הוא! - קשיא דרבי יהודה בן אגרא אדר' יהודה בן אגרא!

~בשלמא בלא רבי, לא קשיא - התם דבדקה בד' יהודה ולא בדקה בד' יוסי - הכא דבדקה נמי בד' יהודה ובד' יוסי - אלא בדברי קשיא! אתרי תנאי, ואליבא דרבי יהודה בן אגרא - האי תנא סבר: שלים בין השמשות דר' יהודה, (**נגב**) והדר חייל בין השמשות דר' יוסי. והאי תנא סבר: בין השמשות דר' יוסי מישך שייד בד' יהודה

תנו רבנן: הרואה כתם, מטמאה עצמה וקדשים למפרע, דברי **רבי**.

ר' שמעון בן אלעזר אומר: קדשים מטמאה - עצמה אינה מטמאה, שלא יהא כתמה חמור מראייתה {והא מצינו כתמה חמור מראייתה לענין קדשים!?! ~אלא תני הכי: **ר' שמעון בן אלעזר** אומר: אף קדשים אינה מטמאה, שלא יהא כתמה חמור מראייתה לכל דבר

תנו רבנן: ראתה כתם ואחר כך ראתה דם, תולה כתמה בראייתה מעת לעת, דברי **רבי**. **ר' שמעון בן אלעזר** אומר יומו. אמר **רבי**: נראין דבריו מדברי, שהוא מתקנה ואני מעוותה! {מתקנה!?! עוותי מעוית לה! אמר **רבינא**³: איפוך! <<**רב נחמן** אמר: לעולם לא תיפוך, שהוא מתקן הלכותיה לידי זיבה, ואני מעוות הלכותיה לידי זיבה

בעי מיניה **ר' זירא מר' אסי**: ξ כתמים צריכין הפסק טהרה או לא? אשתיק ולא אמר ליה ולא מידי. זימנין אשכחיה דיתבי וקאמר: <"תולה כתמה בראייתה מעת לעת, דברי **רבי**" - אמר **ריש לקיש**: והוא שבדקה. **ורבי יוחנן** אמר: אף על פי שלא בדקה אמר ליה: ξ מכלל דכתמים צריכין הפסקת טהרה!?! אמר ליה: אין! - ξ והא זימנין סגיאין בעא מינד, ולא אמרת ולא מידי?! דלמא אגב שיטפך אתיא לך? אמר ליה: אין! אגב שיטפאי אתיא לי!

משנה: הרואה יום אחד עשר בין השמשות, תחלת נדה וסוף נדה, תחלת זיבה וסוף זיבה, יום ארבעים לזכר ויום שמונים לנקבה - בין השמשות לכולן, הרי אלו טועות. אמר **ר' יהושע**: עד שאתם מתקנים את השוטות, באו ותקנו את הפקחות!

גמרא: {תחלת נדה וסוף נדה!?! תחלת נדה וסוף זיבה היא! אמר **רב חסדא**: הכי קאמר: הרואה יום אחד עשר בין השמשות, תחילת נדה וסוף זיבה. ובשביעי לנדתה, סוף נדה ותחלת זיבה

אמר **ר' יהושע**: עד שאתם מתקנין את השוטות, באו ותקנו את הפקחות! -- ξ הני (**נד,א**) שוטות נינהו?! טועות נינהו! ~אלא תני: "טועות!" דתניא: יום אחד טמא ויום אחד טהור, משמשת שמיני

3 עיין הערה לעיל דף מא. גם כאן, נל"ד צ"ל או "רבינ" או "ר' אבין", או שצ"ל "ר' נחמן בר יצחק"

ולילו עמו, וארבעה לילות מתוך שמונה עשר יום
ואם היתה רואה מבערב - אינה משמשת אלא שמיני בלבד
שני ימים טמאין ושני ימים טהורין - משמשת שמיני, ושנים עשר,
וששה עשר, ועשרים #} ותשמש נמי בתשסר?! <אמר **רב ששת**:
זאת אומרת: "גרגרן" דתנן, אסור! <**רב אשי** אמר: נהי דחד עשר
לא בעי שימור, עשירי מיהא בעי שימור! #

שלשה ימים טמאין ושלשה ימים טהורין, משמשת שני ימים, ושוב
אינה משמשת לעולם; ארבעה ימים טמאים וארבעה ימים טהורין,
משמשת יום אחד ושוב אינה משמשת לעולם; חמשה ימים טמאים
וחמשה ימים טהורין, משמשת שלשה ימים ושוב אינה משמשת
לעולם; ששה ימים טמאין וששה ימים טהורין, משמשת חמשה
ימים, ושוב אינה משמשת לעולם; שבעה ימים טמאין ושבעה ימים
טהורין, משמשת רביע ימיה מתוך עשרים ושמונה ימים; שמונה
ימים טמאין ושמונה ימים טהורין, משמשת חמשה עשר יום מתוך
ארבעים ושמונה

{הרי ארביסר הוו?! <אמר **רב אדא בר יצחק**: זאת אומרת: ימי
נדתה שאין רואה בהן, עולין לספירת זיבתה! דאיבעיא להו: (נד,
ב) ימי לידה שאינה רואה בהן, מהו שיעלו לספירת זיבתה?
<אמר **רב כהנא**: תא שמע: ראתה שנים, ולשלישי הפילה, ואינה
יודעת מה הפילה - הרי זו ספק זיבה ספק לידה. מביאה קרבן
ואינו נאכל. וימי לידתה שאין רואה בהן עולין לה לספירת זיבתה
<אמר **רב פפא**: שאני התם, כיון דאיכא למימר: יולדת זכר היא,
וכל הני שבעה יתירי דקיהבינן לה, סלקי לה לספירת זיבתה
{אמר ליה **רב הונא בריה זרב יהושע לרב פפא**: ביולדת זכר
איכא לספוקי - ביולדת נקבה ליכא לספוקי?! ~אלא לאו שמע
מינה: עולין! - שמע מינה!

תשעה ימים טמאין ותשעה ימים טהורין, משמשת שמונה ימים
מתוך שמונה עשר; עשרה ימים טמאין ועשרה ימים טהורים, ימי
שמושה כימי זיבתה; וכן למאה וכן לאלף